

FONGS NOUS O POC CITATS A CATALUNYA. VII

A. ROCABRUNA i M. TABARÉS

Societat Catalana de Micologia, carrer de la Marina 96, 1er. 4^a, E-08028 Barcelona.

E-mails: arocabruna_micol@hotmail.com; mtabac@hotmail.com.

ABSTRACT. New or rarely recorded fungi from Catalonia. VII. This work includes the description and iconography of 10 species of fungi collected in Catalonia (NE Spain). Two of them are *Helotiaceae* (Ascomycetes), and eight are Basidiomycetes. Let us highlight: *Helvella queletii* Bres. f. *alba* Tabarés et Rocabruna forma nov., *Ascotremella faginea* (Peck) Seaver, *Hygrophorus latitabundus* Briitzelm. f. *alba* Rocabruna et Tabarés forma nov., and *Rimbachia bryophila* (Pers.) Redhead.

Key words: Aphyllophorales, Agaricales, Basidiomycetes, Ascomycetes, *Rimbachia*, Catalonia, Spain.

RESUM. Fongs nous o poc citats a Catalunya. VII. En aquesta nova aportació descrivim i il·lustrem 10 espècies recol·lectades a Catalunya; 2 d'ascomicets de la família *Helotiaceae* i 8 de basidiomicets que considerem rars o encara no citats al nostre territori. Es poden destacar les espècies següents: *Helvella queletii* Bres. f. *alba* Tabarés et Rocabruna forma nov., *Ascotremella faginea* (Peck) Seaver, *Hygrophorus latitabundus* f. *alba* Rocabruna et Tabarés i *Rimbachia bryophila* (Pers.) Redhead.

Paraules clau: Afil·loforals, Basidiomicets, Ascomicets, Helotiàcies, *Rimbachia*, Catalunya, Espanya.

RESUMEN. Hongos nuevos o poca citados en Cataluña. VII. En esta nueva aportación describimos o ilustramos 10 especies recolectadas en Cataluña: 2 ascomicetes de la familia *Helotiaceae* y 8 basidiomicetes que consideramos raras o poco citadas en nuestro territorio. Destacamos: *Helvella queletii* Bres. f. *alba* Tabarés et Rocabruna, forma nov., *Ascotremella faginea* (Peck) Seaver, *Hygrophorus latitabundus* Redhead f. *alba* Rocabruna et Tabarés forma nov. i *Rimbachia bryophila* (Pers.) Redhead.

Palabras clave: Afiloforales Basidiomicetes, Ascomicetes, Helotiáceas, *Rimbachia*, Cataluña, España.

INTRODUCCIÓ

Aquesta sèrie de treballs dedicats als fongs nous o poc citats de Catalunya va ser iniciada per VILA *et al.* (1996-1997) i posteriorment continuada per ROCABRUNA i TABARÉS (1999, 2002, 2003) i TABARÉS, LLISTOSELLA i ROCABRUNA (2004). Inclou les espècies no publicades en catàlegs més generals, que mereixen un comentari extens, amb dibuixos de microscòpia. El material es troba dipositat a l'herbari BCN-SCM (herbari de la Societat Catalana de Micologia, Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal, CERBIV, Parc Científic de Barcelona, Universitat de Barcelona),

ESPÈCIES ESTUDIADAES

Ascotremella faginea (Peck) Seaver

Fructificació tremel·loide o oxidioide, formada per nombrosos lòbuls, difícilment delimitables, de fins a 100 mm de longitud per 25 mm d'alçada reunits en un conjunt cerebriforme, sèssil, que recorda molt *Exidia saccharina*, de color bru lleonat, bru-negre o bru violaci. Carn molt tova, gelatinosa, molt elàstica. Espores (6,5)-7,5-10 x 4-4,5 µm, el·lipsoïdals, amb 3 o 4 estries longitudinals, gutulades, a vegades truncades en un pol. Ascs de 70-86 x 5-7 µm, amb les espores uni o biseriades. Paràfisis filiformes, a vegades bifurcades, de fins a 2,5 µm de gruix a l'àpex. Textura amb nombroses cèl·lules vesiculoses, de 29-39 x 16-26 µm, inmerses en una masa gelatinosa.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Pla de l'Ermita, Boi-Taüll (Alta Ribagorça), UTM 31 T 0325-4708, alt. 1707m, sobre *Genista balansae* subsp. *europaea*, 12-10-2004. BCN-SCM A-1038.

OBSERVACIONS. A la literatura micològica no hem vist descrites les cèl·lules vesiculososes de la terxtura, que són molt nombroses. Això fa pensar que aquesta espècie pot ser en realitat un paràsit d'altres tàxons del gènere *Exidia* o *Tremella*. Macroscòpicament és molt semblant a espècies dels gèneres citats, però quan l'observem al microscopi poden veure clarament la presència d'asci i paràfisis.

Helvella queletii* Bres. f. *alba* Tabarés et Rocabruna *forma nova

A typo differt ascomatibus omnino albis. 16-4-02. Holotypus in herbario BCN-SCM A-1042 conservatus.

Sota *Pinus halepensis* i *Quercus ilex*. Abundants exemplars, amb les mateixes característiques macro i microscòpiques del tipus, excepte el color, que es conserva també en els exemplars vells. Creixien a poca distància d'exemplars de la forma típica de la mateixa espècie.

MATERIAL ESTUDIAT. BARCELONA: Can Bell, Sant Cugat del Vallès (Vallès Occidental), UTM 31 T 425-4589, alt. 160 m. BCN-SCM A-1042.

***Cyphellostereum laeve* (Fr.) Reid**

Petita fructificació de fins a 15 mm de diàmetre, amb aspecte de petxina o espatuliforme, amb l'himeni una mica rugulós o pliciforme, a vegades llis, sense peu o amb peu molt rudimentari, unida al substrat lateralment. Cara estèril, arrugada radialment. Espores el·lipsoïdals o amigdaliformes, de 4-5 x 2,5-3 µm. Basidis de 16-22 x 4-5 µm, tetraspòrics, estretament claviformes. Leptocistidis de 33-35 x 3-3,5 µm, cilíndrics o fusiformes, que ultrapasen molt la superfície himenial. Hifes monomitiques de 2,5-5 µm de diàmetre, fibulíferes. Tota la fructificació té color blanc de neu.

MATERIAL ESTUDIAT: Querigut (Dep. Ariège), Pla de Bosc (Forêt des Ares) sobre *Polytrichum sp.* viu, en un bosc d'avets (*Abies alba*), 9-9-2004. UTM 4214727, alt. 1630. BCN-SCM4897.

***Hapalopilus salmonicolor* (Berk. & M.A. Curtis) Pouzar 1967**

Aquest cos fructífer, que pot arribar fins a 140 mm d'amplada i 15 mm de gruix, està format, a vegades, per uns quants barret agrupats, pulviniformes, amb la cara externa vellutada, hirsuta i zonada concèntricament, de color ataronjat vermell o ataronjat groguenc. Trama de 3-5 mm de gruix, d'ataronjat a rosa clar. Tubs de fins a 8 mm de longitud, acabats en porus, arrodonits primer, després el·lipsoïdals-angulosos i irpicoides (estripats); amb KOH agafen tonalitats violàcies. Causa un podriment blanc. Espores de 5-6-(7) x 2,8-3,2 µm, Q = 1,5-2,8. Qm = 1,8, estretament el·lipsoïdals, hialines. Basidis de 13-15 x 5-5,5 µm, claviformes, tetraspòrics. Sistema monomític, amb hifes fibulíferes, de 2-5 µm de diàmetre. Hifes de la trama amb parets de 80- 170 x 5-8 µm.

MATERIAL ESTUDIAT. BARCELONA: Can Gordi, Sant Cugat del Vallès (Vallès Occidental), sobre fusta morta de *Pinus halepensis*. UTM 31 T 0424-4589, alt. 160 m. BCN- SCM B-4975.

OBSERVACIONS: *Hapalopilus croceus* (Fr.) Donk. és semblant, però creix generalment sobre planifolis vius o morts, amb KOH dona color vermell-carní i té les espores amplament el·lipsoïdals. No tenim constància de la presència d'aquesta espècie a Catalunya.

***Hohenbuehelia petaloides* (Bull.: Fr.) Schulzer**

Pileu de 20-25 mm d'ample x 25-35 mm d'alt, en forma d'espàtula o de pètal, amb el marge involut, al principi de color blanc brut, després bru clar. Làmines molt estretes, bifurcades en l'unió amb el marge, de fins a 2 mm, denses, molt decurrents, primer blanques, després de color crema. Peu molt curt, 4-10 x 2-4 mm. Espores 5-6 x 4-4,5 µm, subesfèriques, amb gütules. Basidis 15-22 x 6 µm, fibulífers, tetraspòrics, algun d'ells bispòric. Pleurocistidis de 54-94 x 10-13 µm, fusiformes, metuloides.

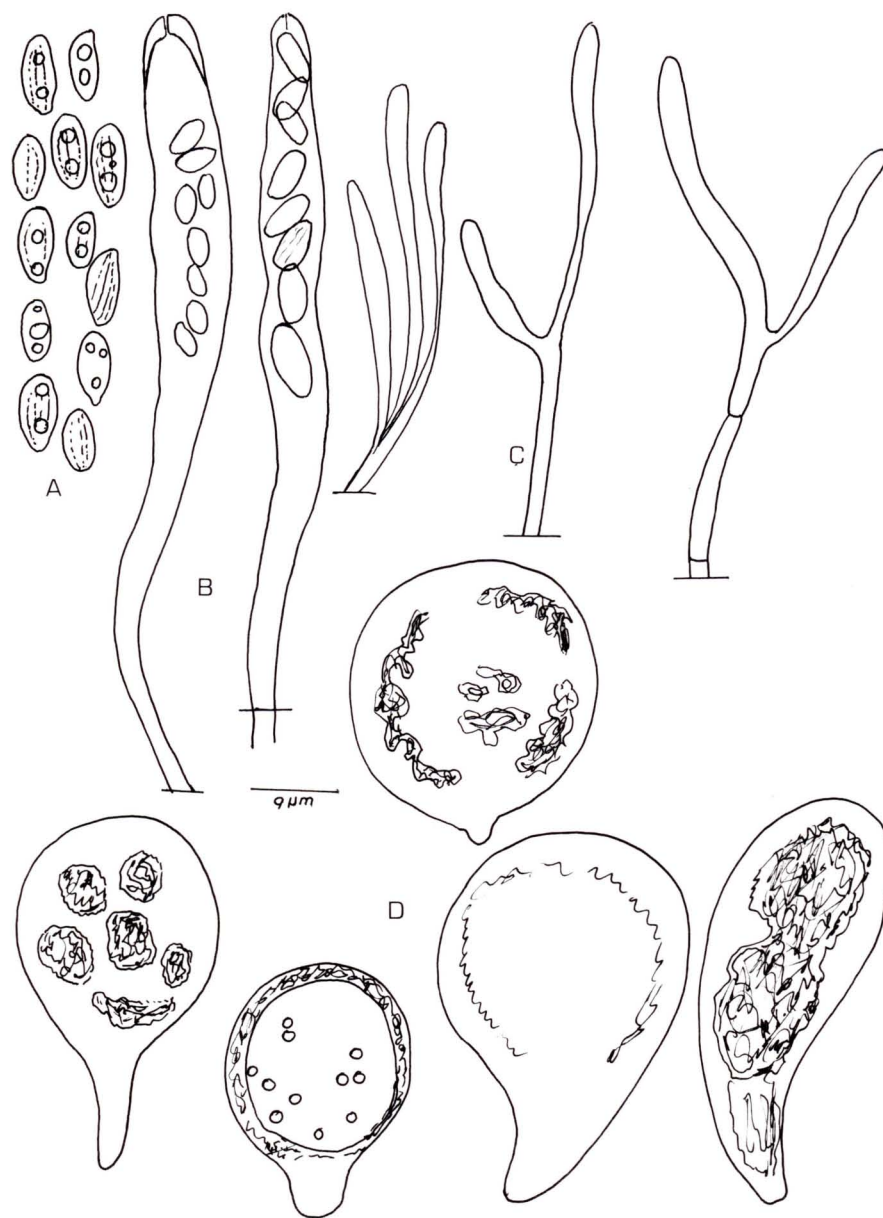

Fig. 1 *Ascotremella faginea* (Peck) Seaver A espores. B ascis. C paràfisis. D cèl·lules de la textura.

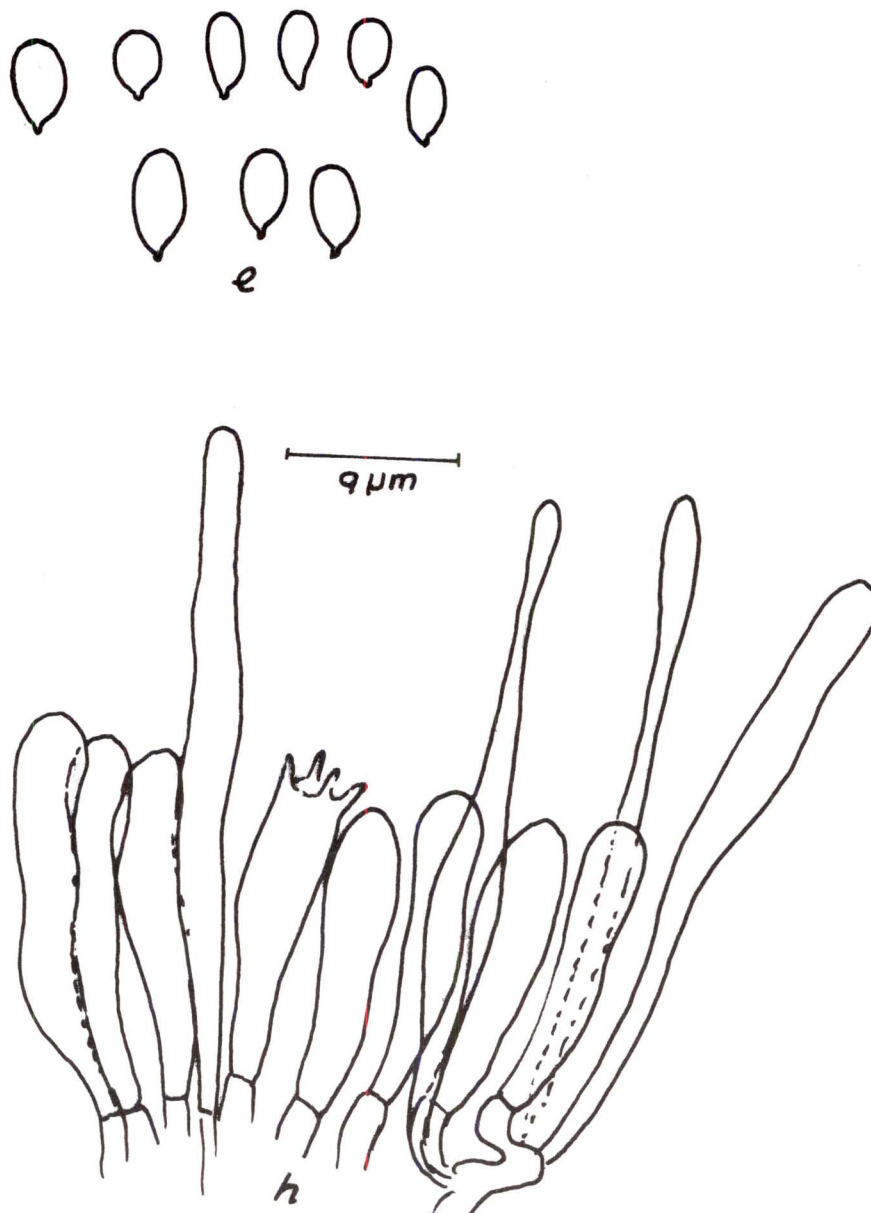

Fig. 2 *Cyphellostereum laeve* (Fr.) Reid. e espores. h himeni.

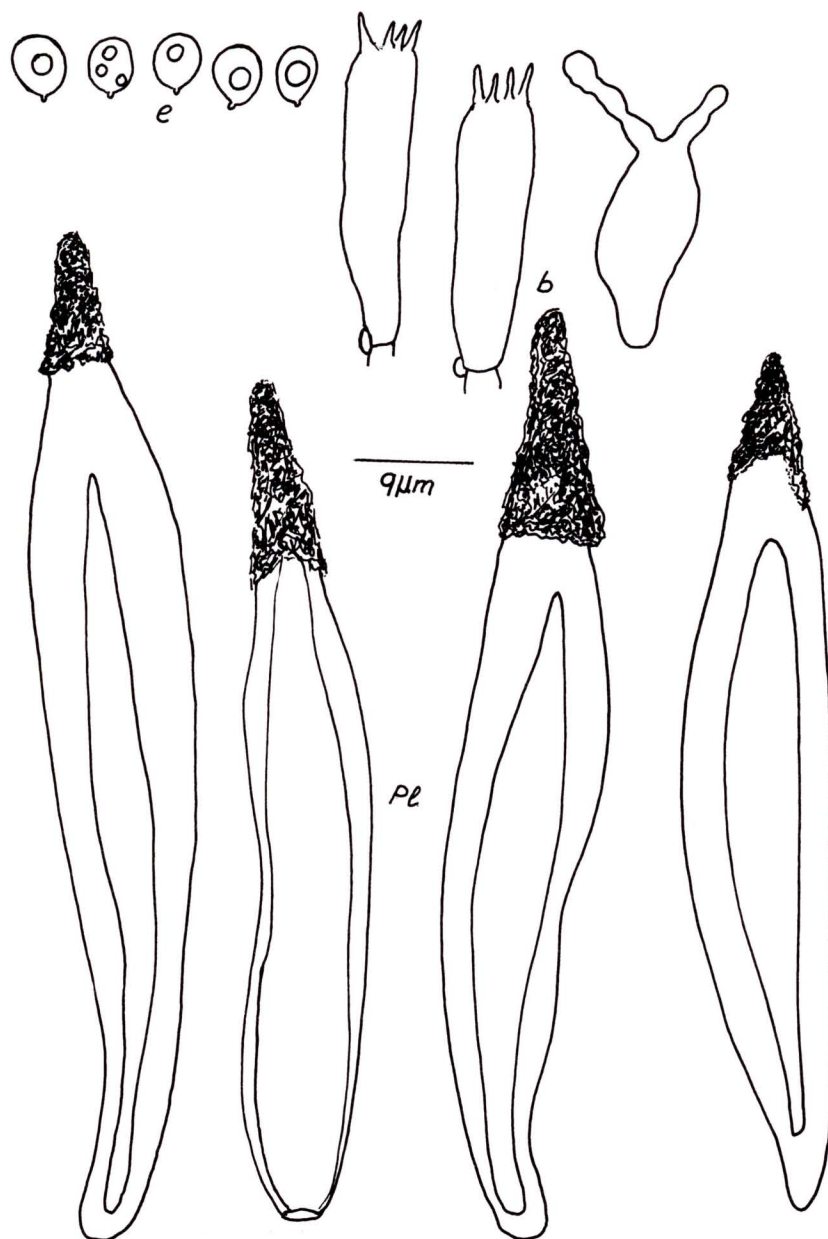

Fig. 3 *Hohenbuehelia petaloides* (Bull.Fr.) Schulz. e spores. b basidis. pl pleurocistidis.

Queilocistidis amb les mateixes formes i mides. Pileipèl·lis amb hifes estretes, fibulíferes, de 4-4,5 µm de diàmetre.

MATERIAL ESTUDIAT: Lleida: Eth Portihon, (Val d'Aràn), UTM 31T0308-4737, alt. 1370 m. Recol·lecció integrada per 4 basidiomes que creixien sobre fusta morta d'*Abies alba*, 26-8-2004. BCN-SCM B-4946.

OBSERVACIONS: Aquesta espècie es fàcilment distingible de *H. geogenia*, una espècie propera però macroscòpicament molt diferent, ja que és més carnosa i de color grisenc o brunenc, que creix sobre fusta de diverses espècies de *Pinus*. Es una espècie bastant freqüent. En canvi, *H. petaloides* només ha estat trobada a Catalunya a la localitat aquí esmentada.

***Hygrophorus latitabundus* Britzelm. (1899), f. *alba* Rocabruna et Tabarés forma nova**

A typo differt colore pileico albido-niveo. Sub Pinus halepensis. Legit M. Tabarés, 2-12-2000. Holotypus in herbario BCN-SCM B-2239.

Pileu de 50-100-(130) mm de diàmetre, de convex a plano-convex, amb un umbó central persistent, de color blanc amb un reflex groguenc en el centre, marge involut o lleugerament excedent. Cutícula viscosa, glutinosa, llisa, fàcilment separable. Làmines d'adnates a subdecurrents, gruixudes, separades, L/l = 1/1-3, de color blanc, amb reflexos crema en envellir. Estípit de 60-130-(150) x 20-35 mm, fusiforme, ventrut, de color blanc, viscos, pruinos, vers la base, amb un anell glutinos ben diferenciat. Carn força compacta, de color blanc, amb un olor débil i sabor molt agradable. Amb la potassa (KOH) pren un color groc llimona, en el peu i taronja rogenc en el marge del pileu. Espores de el·lipsoïdals a amigdaliformes, llises, no amiloides, de 9,5-11,5 x 6-7,5 µm, en Q = 1,49-1,60, amb apicle notable. Basidis de 45-65 x 8-10,5 µm, tetraspòrics i bispòrics. Epicutis constituïda per una ixocutis formada per hifes més o menys paral·leles de 1,5-5 µm, fibulíferes. Trama himenial bilateral.

MATERIAL ESTUDIAT. BARCELONA. Rodalies de la Creu d'Ordal (Alt Penedès), UTM 31T 4584 4060, alt. 550 m, sota pi blanc (*Pinus halepensis*), sobre subsòl calcari, 2-12-2000. BCN-SCM: B-2239.

OBSERVACIONS: Els caràcters microscòpics i les reaccions químiques són els mateixos. Potser en els organolèptics hi ha alguna diferència. Generalment, com ja hem pogut observar en la forma blanca de *Clitocybe nebularis* (Batsch) Qué!., aquestes formes sense pigmentació presenten un olor i sabor menys intens.

***Hypholoma marginatum* (Pers.: Fr.) Schroeter**

Pileu de 25-35 mm de diàmetre, al principi hemisfèric, després convex, de color ataronjat vermellós, una mica higròfan, amb un marge amb fibril·les blanques. Làmines quasi lliures, al principi blanquinoses, finalment negres, amb l'aresta blanca. Peu llarg si el comparem amb el diàmetre del pileu, de fins 80 x 30 mm, buit, bru, recubert per fibril·les blanques. Carn prima, amb sabor suau i olor poc notable, de color crema, la del peu, rogenca. Espores de 8,2-9 x 4,2-5 µm, Qm = 1,85, grogues al microscopi, el·lipsoïdals, amb parets gruixudes. Basidis de 20-25 x 6-7 µm, tetraspòrics. Queilocistidis de 17-20 x 6-9 µm, cilíndrics, fusiformes, o claviformes, ventruts. Pleurocistidis de 37-42 x 9-11 µm, amb contingut refringent, fusiformes, fibulífers, amb un apèndix en la part superior.

MATERIAL ESTUDIAT: Querigut (Dep. Ariège), Le Pla du Bosc (Forêt des Ares), sobre fusta morta d'*Abies alba*, 9-9-2005. UTM 4214727, alt. 1630 m. BCN-SCM B-4978.

***Hypholoma radicosum* Lange.**

Pileu de 4 cm de diàmetre al principi cònico-campanulat després convex, primer de color blanquinós, després groc, amb el centre ocraci rogenc, recubert per un vel blanc. Làmines denses, ventrudes, blanques. Carn blanquinosa, groguenca en el pileu, de color de safrà a la resta, amb sabor amarg. Peu de 90 x 5 mm, molt llarg i radicant, afuat progresivament vers la base, fistulós, de color blanc a l'àpex i bru rogenc, a la resta, recubert de fibril·les blanques, que formen un anell

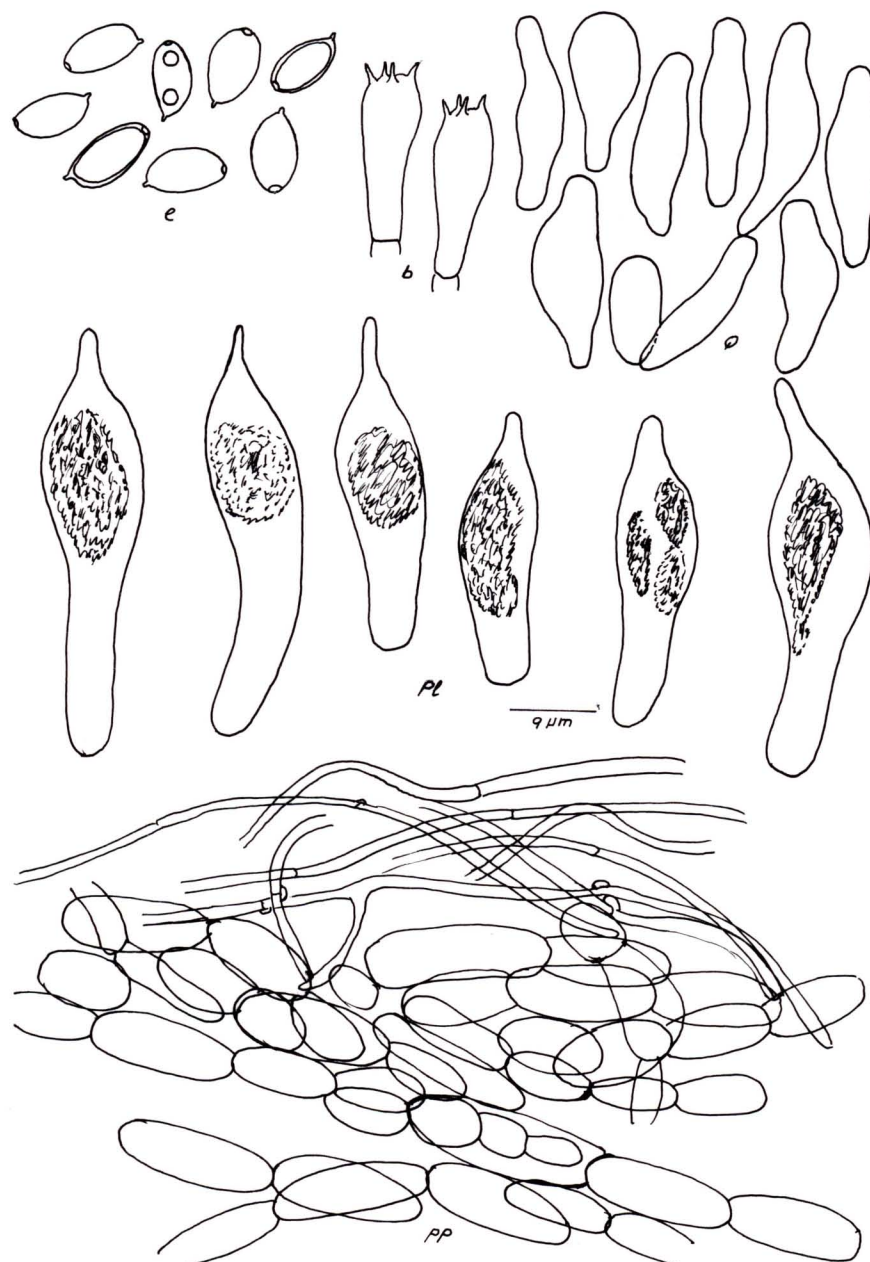

Fig. 4 *Hypholoma marginatum* (Pers.: Fr.) Schroeter. e espores. b basidis. q queilocistidis. pl pleurocistidis. pp pileipel·lis.

cortiniforme. Espores de (5,5)-6,2-7,2 x (3,5)-3,8-4 μm , $Q = 1,6-1,8$. $Q_m = 1,66$, estretament el·lipsoidal, amb porus germinatiu. Basidis de 24-30 x 5-6 μm , tetraspòrics, claviformes, fibulífers. Pleuroleptocistidis de 42-73 x 9-11 μm , fusiforme-ventruts amb un apèndix a l'apex. Queiloleptocistidis de 26-45 x 5-6 μm , cilíndrics, una mica capitats. Pileipel·lis amb la capa superior amb elements filamentosos fibulífers, de 2-4 μm de diàmetre. Subcutis amb elements curts i amples, a vegades subcelul·losos, de 14-22 μm .

MATERIAL ESTUDIAT: BARCELONA: Finca de Masjoan, Espinelves (Osona), UTM 31 T 0452-4636, alt. 700 m. Tres exemplars que creixen sobre fusta morta d'*Abies sp.*, 9-9-2004. SCM-B 4931.

***Pluteus podospileus* Sacc. & Cub. f. *minutissimus* (Maire) Vellinga**

Pileu de 10-15 mm de diàmetre, primer hemisfèric, després aplanat, estriat fins a la meitat del radi, de color bru dàtil, vellutat, amb el centre més fosc i umbonat. Làmines de fins a 2,5 mm d'amplada, denses, amples si les relacionem amb la carn, al principi blanques, finalment rosades. Estípit de 10-50 x 1 mm cilíndric, de color blanc hialí. Carn prima, sense olor ni sabor. Espores de 6-7 x 5-6 μm , $Q_m = 1,14$, subglobuloses. Pleurocistidis de 37-46 x 20-31 μm , de claviforme-ventruts a cilíndrics. Queilocistidis de la mateixa forma i mides. Caulocistidis de 34-63 x 9-16 μm , fusiformes o cilíndrics. Pileipel·lis formada per una himenoderma amb cèl·l·les globoses barrejades amb elements fusiforme-ventruts.

MATERIAL ESTUDIAT: BARCELONA, Rodalies de la Font Groga, Collserola (Barcelonès), UTM 31 T 0427-4588, alt. 200 m, recol·lecció de dos exemplars que creixen sobre fusta morta indeterminada de planifolis (*Quercus*, *Populus*, *Platanus*). BCN-SCM: B-4992.

***Rimbachia bryophila* (Pers.) Redhead**

= *Mniopetalum bryophilum* (Pers.) Donk

Fructificació de fins a 6 mm de diàmetre, cifel·loide, en forma de petxina o infundibuliforme. Cara estèril vellutada, blanca nívia; cara himenial amb plecs molt espaiats, prims, a vegades anastomitzats, que conflueixen al centre, a vegades amb un peu rudimentari, de color blanc nívi.

Espores de (5,5)-6-7,5 x (4,8)-5-7,5 μm , $Q_m = 1,26$. Basidis de 21-25,5 x 6,5-8 μm , monospòrics, bispòrics i tetraspòrics, fibulífers. Elements de la carn amb calibre de 5-8 μm , fibulífers.

MATERIAL ESTUDIAT: Lleida: Val d'Aran, Eth Portihon, UTM 31 T 0308-4737, alt.1370 m, sobre l'hepàtica *Plagiochila asplenoides* (Lem. Taylor) Dumort. També al mateix lloc, sobre les moltes *Hylocomium splendens* (Hedw.) Schimp. i *Thuidium tamariscinum* (Hedw.) Schimp., 26-9-2004. BCN-SCM B-4993.

OBSERVACIONS. En la literatura hi trobem unes mesures d'espores molt diverses segons la font. Així, per a Moser (1980), tenen 3-4 x 2 μm , per a Watling & Gregory (1989), tenen 5-7 x 4,5-7 μm i per a Hoiland (1976) de 6-8,5 x 4,5-7 μm . Podem veure els dibuixos del que nosaltres interpretem com a basidis amb esterigmes atrofiats, un caràcter que també hem pogut observar en espècies dels gèneres *Pleurotus*, *Omphalina*, *Mycena* i *Clitopilus* i que en principi interpretàvem com a cistidis. Hem arribat a aquesta conclusió perquè tenen les mateixes mides que els basidis, i per la transició entre aquest tipus de basidi i un de normal, un caràcter que no hem pogut veure recollit ni comentat a la literatura. La espècie que hem descrit es distingeix de *R. neckerae* (Fr.) Redhead perquè aquest no té plecs laminars i les seves espores són clarament més grans, de 8-10,5-(12) x 5-6-(7) μm .

AGRAÏMENTS

Volem agrair a Isabel Álvaro (UB) la identificació de hepàtiques i moltes i a Maximo Candusso (Itàlia) l'informació aportada. Aquest treball s'inclou en el projecte "Biodiversitat Micològica de Catalunya" de l'Institut d'Estudis Catalans.

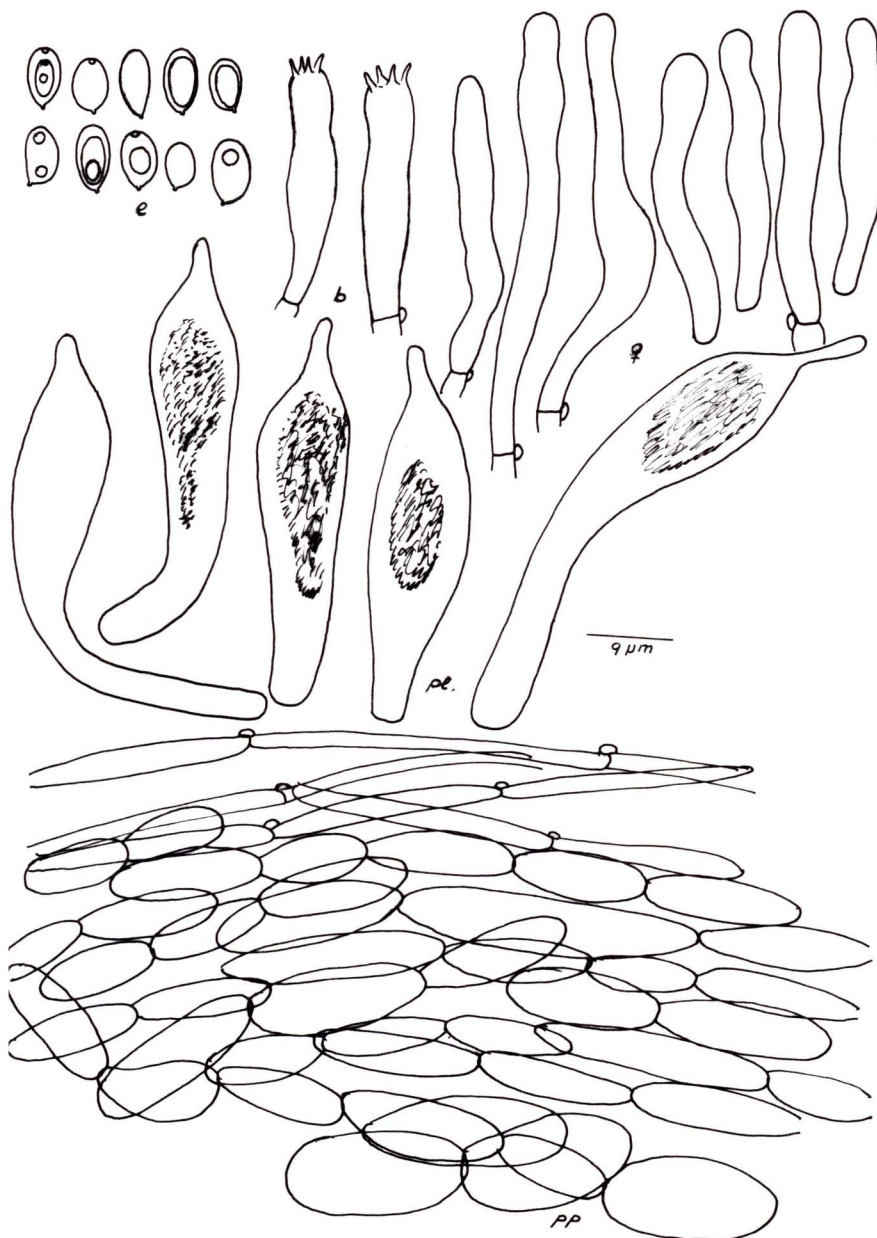

Fig. 5 *Hypholoma radicosum* Lange. e espores. b basidis. q queilocistidis. pl pleurocistidis. pp pileipel·lis.

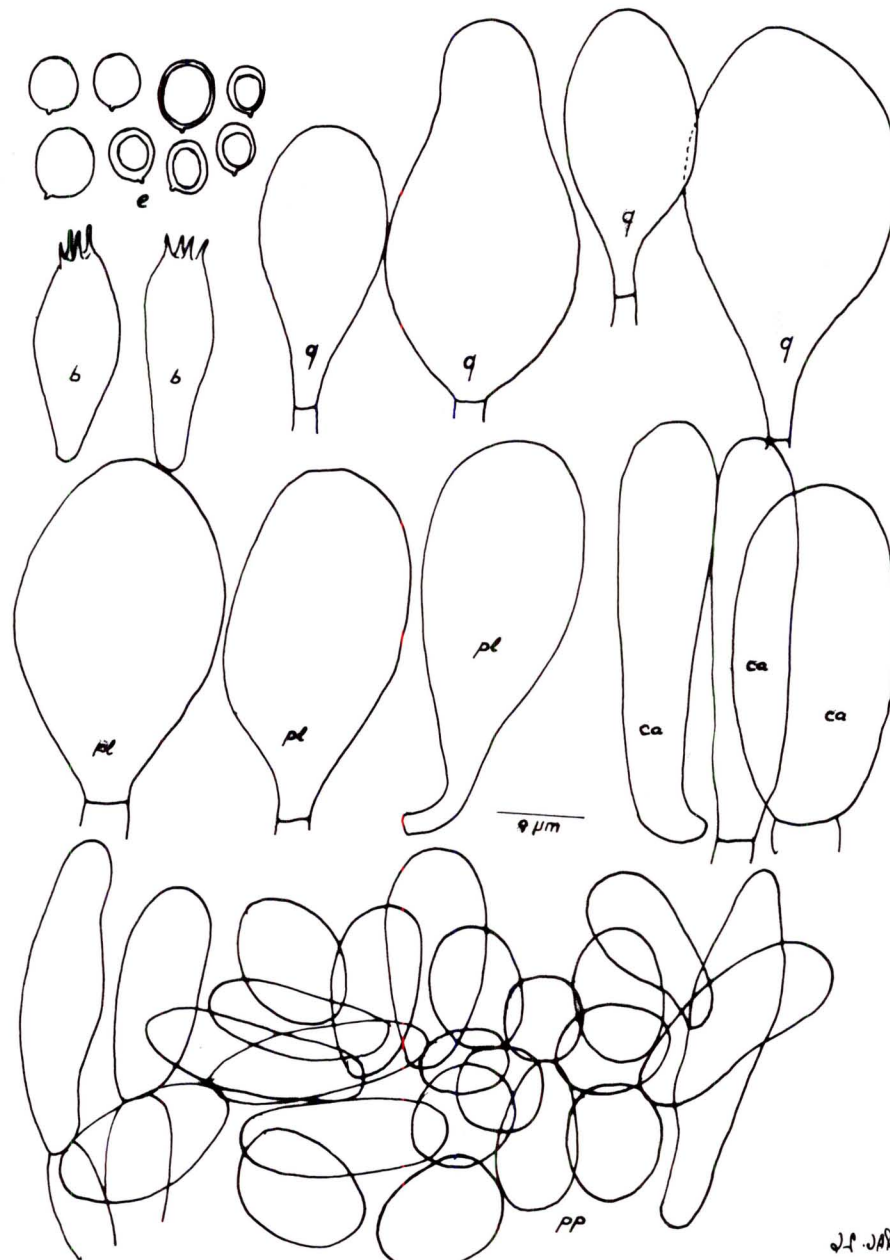

Fig. 6 *Pluteus podospileus* Sacc.& Cub. f. *minutissimus* (Maire) Vellinga. e-espores. b-basidis. q- queilocistidis. pl.- pleurocistidis. ca- caulocistidis. pp.- pileipel·lis.

BIBLIOGRAFIA

- BAS, C., KUYPER, TH. W., NOORDELOOS, M. E. & VELLINGA, E.C. (1988). Flora Agaricina Neerlandica, Volume 2, A.A. Balkema, Rotterdam. 137 pp.
- BAS, C., KUYPER, TH. W., NOORDELOOS, M. E. & VELLINGA, E.C. (1995). Flora Agaricina Neerlandica, Voluma 3, A.A. Balkema, Rotterdam. pp.134-135.
- BREITENBACH J., KRÄNZLIN, (1995). Champignons de Suisse, Tome 4, Édition Mykologia, Lucerna, 371 pp.
- HOILAND, K. (1976) The genera *Leptoglossum*, *Arrhenia*, *Phaotellus*, and *Cyphellostereum* in Norway and Svalbard. *Norwegian journal of Botany* 23, pp.201-212
- MOSER, M. (1986) Guida alla determinazione dei funghi. Ed. Saturnia. Trento. 565 pp.
- REDHEAD, S.A. (1984). Key of *Rimbachia* species. Can. J. Bot. Vol. 62.
- ROCABRUNA, A., i TABARÉS, M. (1999) Fongs nous o poc citats de Catalunya III.
- ROCABRUNA, A., i TABARÉS, M. (2002) Fongs nous o poc citats de Catalunya IV.
- ROCABRUNA, A., i TABARÉS, M. (2003) Fongs nous o poc citats de Catalunya V.
- SENN-IRLET, B. MOREAU, P.A. (2003) Notes on three *Rimbachia* species from the Alps. *Czech Mycology* 54 (3-4).
- TABARÉS, M., LLISTOSELLA, J., i ROCABRUNA, A. (2004) Fongs nous o poc citats de Catalunya VI.
- WATLING, R., GREGORY, N. M. (1989) *Crepidotaceae*, *Pleurotaceae* and other pleurotoid agarics. *Royal Botanic Garden*. Edinburg, pp 67-68.
- VILA, J., ROCABRUNA, A., LLIMONA, X., TABARÉS, M., LLISTOSELLA, J., i SIERRA, D.(1996). Fongs nous o poc citats de Catalunya i Andorra. I.
- VILA, J., ROCABRUNA, A., LLISTOSELLA, J., TABARÉS, M., LLIMONA, X., i HOYO, P. (1997). Fongs nous o poc citats de Catalunya i Andorra. II.

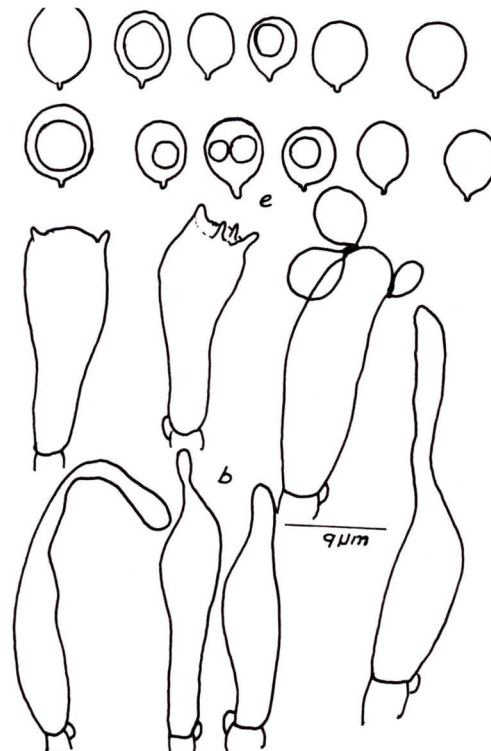

Fig. 7 *Rimbachia bryophila* (Pers.) Redhead. e-espores. b-basidis.

Ascotremella faginea (Peck) Seaver Herbari BCN-SCM A-1038.

Cyphellostereum laeve (Fr.) Reid Herbari BCN-SCM B-4897

Hapalopilus salmonicolor (Berk. & M.A. Curtis) Pouzar BCN-SCMB-4975

Helvella queletii Bres. f. *alba* Tabarés et Rocabruna Herbari BCN-SCM A-1042.

Hohenbuehelia petaloides (Bull.:Fr.) Schulz Herbari BCN-SCM B-4946.

Hygrophorus latitabundus Britzelm f. *alba* Rocabruna et Tabarés BCN-SCM B-2239.

Hypholoma marginatum (Pers.: Fr.) Schroeter Herbari BCN-SCM B-4978.

Hypholoma radicosum Lange Herbari BCN-SCM B-4931.

Pluteus podospileus Sacc.& Cub. f. *minutissimus* (Maire) Vellinga BCN-SCM B-4992.

Rimbachia bryophila (Pers.) Redhead. Herbari BCN-SCM B-4993.